

*Секція: Економіка, організація і управління підприємствами, галузями,
комплексами*

Олексенко С.В.

*к. е. н., ст. викладач кафедри економіки підприємства
Херсонський державний університет
м. Херсон, Україна*

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Сьогодні безперечним є усвідомлення місця та ролі науки як одного із головних джерел нововведень в економічному процесі.

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки, де рівень розвитку інноваційної та високотехнологічної діяльності визначає рівень безпеки й конкурентоспроможності країни, все більше країн приділяють значну увагу розумному управлінню та виробленню виваженого правильного стратегічного підходу до організації інноваційної системи. Розвиток цих напрямів досліджень привів до формування концепції національних інноваційних систем (НІС).

Національна інноваційна система активно розроблялася науковцями у 80-х роках минулого століття. Піонерами цього напрямку стали швед Б. Лундвалл, англієць К. Фрімен та американець Р. Нельсон.

В Україні цьому питанню присвячено також значну кількість досліджень. Зокрема Л. Федуловою та М. Пашутою з'ясовано роль НІС у інноваційному розвитку, проаналізовано окремі її компоненти, визначено стан державного регулювання інноваційних процесів, запропоновано заходи державної інноваційної політики як складової НІС [5]. М. Шарко наводить визначення НІС та розглядає її структуру, особливості функціонування [6]. Волкова О., Денисенко М. аналізують сучасний інноваційний потенціал та систему управління інноваціями на різних рівнях [3]. Однак, необхідно зазначити, що Національна інноваційна система України знаходиться лише на початку свого розвитку, а тому потребує подальшого комплексного аналізу.

М. Шарко визначає національну інноваційну систему як „економічний механізм, що ґрунтується на розробці та експлуатації нових знань,

підприємницькому підході, інтеграції в зовнішні ринки й прискореному розвитку конкурентоспроможності країни та її регіонів” [6, с. 26].

Більш розгорнутим і точним є формулювання, наведене Л. Федуловою та М. Пашутою: національна інноваційна система – це сукупність взаємозв’язаних організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерціалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів, малих і великих компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів як комплексу інститутів правового, фінансового й соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси і мають потужне національне коріння, традиції, політичні та культурні особливості [5, с. 36].

Суб’єкти НІС представлені всіма видами суб’єктів господарювання або їхніх підрозділів, які займаються створенням, розповсюдженням та використанням інновацій (промислові підприємства, венчурні фірми, НДІ, ВНЗ, підприємства та установи інфраструктури інноваційної діяльності), державою в особі органів державного управління і контролю за інноваційними процесами.

Об’єктами НІС виступають інновації у фізичному та інформаційному розумінні, що створюються й використовуються з метою отримання прибутку або іншого ефекту.

Основу НІС складає освіта. Вона і є тим ґрунтом, на якому зростають інновації, розуміння їх ролі та сприйняття. Першорядне значення мають такі її характеристики як доступність, якість, забезпеченість комп’ютерною технікою, доступ до Інтернету.

Центральне місце в НІС належить науці як виробнику інновацій – фундаментальній та прикладній. Фундаментальна наука зосереджена головним чином у державному секторі. Інша справа – прикладна наука, покликана створювати нові технології і продукти.

Необхідною умовою успішної інноваційної діяльності є її інституційне забезпечення. Йдеться, з одного боку, про існування відповідних державних органів: міністерств, державних комітетів, управлінь, а з іншого – про закони, норми, правила, стандарти інноваційно-впроваджувальних процесів.

Особлива роль в інноваційному процесі належить технопаркам та технополісам. Технопарки являють собою сучасну форму взаємодії освіти, науки, техніки і виробництва, в результаті чого виникають науково-інноваційні комплекси для розробки новітніх технологій, швидкого запровадження науково-технічних розробок і виробництва новітньої продукції. Основу технопарків складає тісна взаємодія університетів, науково-дослідних центрів, конструкторських та виробничих підрозділів, використання ними сучасної інформаційної бази. Їх різновидом виступають технополіси. Це, по суті, наукові містечка із власною соціальною інфраструктурою, розташовані у спеціально визначених районах.

Отже, національна інноваційна система представлена двома секторами – державним та приватним, кожен з яких виконує свої функції і завдання. Організатором і натхненником його розвитку виступає держава як виразник національних інтересів. Підприємництво виступає основною силою і виконавцем інноваційної діяльності, орієнтуючись передусім на ринкові сигнали та можливість отримання комерційної вигоди. Ці дві сили, як показує практика, можуть успішно співпрацювати, доповнюючи одна одну.

Україні на шляху створення національної інноваційної системи, на нашу думку, слід звернути увагу на досвід розвинутих країн, зокрема Фінляндії.

Фінська модель виробництва і використання нових знань визнана однією з найефективніших у світі. У країні організовано діалог із бізнесом та визначено пріоритети у сферах науки й технологій. Фінська наука та промисловість почали зростати разом, допомагаючи одна одній.

Такий динамічний розвиток економіки полягає в тому, що практично кожна сфера політики торкається інновацій і спрямована на їхній розвиток. Курс було взято на розвиток передових технологій, що, в першу чергу, відобразилося у поступовому впровадженні національної інноваційної системи та інноваційній політиці, метою якої було сприяння співпраці постачальників та користувачів знань як основного чинника інновацій.

Ми вважаємо за доцільне виділити такі особливості та сильні сторони фінської інноваційної системи: стабільна система управління та система інститутів інноваційної діяльності, система освіти, співпраця університетів та приватного сектору, ринок венчурного капіталу, регіональні програми розвитку. Додатково необхідно виділити постійне вивчення та використання міжнародного досвіду, а також безперервну оцінку заходів, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності країни, та порівняння їхньої ефективності з заходами в інших країнах.

Високий рівень кооперації та взаємодії компаній, наукових і дослідницьких інститутів, університетів знаходить прояв у діяльності технопарків.

Що стосується української національної інноваційної системи, то вона знаходиться в зародковому стані.

Характерною рисою НІС України виступає територіальна розосередженість інноваційних процесів.

Додатковими чинниками неефективності функціонування НІС України, на сучасному етапі становлення виступають:

- відсутність зв'язку між наукою та практикою господарювання, формальність наукових досліджень у більшості ВНЗ;
- відсутність механізмів ефективної реалізації та оцінки ефективності національних науково-технічних програм (фінансування не конкретних бізнес-планів інновацій, а бюджетів дослідницьких організацій, недосконалість законодавчої бази стимулювання інноваційного розвитку, некомерціалізованість результатів дослідницької діяльності через нерозвиненість інфраструктури і т. ін.).

Отже, для створення ефективної інноваційної системи Україні важливо звернути увагу на активне впровадження, а не лише вивчення, позитивної практики, передового досвіду інших країн.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борн М. Наука, техніка і прогрес. – К., 1999.
2. Економічна енциклопедія. В 3-х т./ Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, – Т. 1. – 2000. – 864 с.; Т. 2. – 2001. – 848 с.; Т. 3. – 2002. – 952 с.
3. Економіка і організація інноваційної діяльності: Підручник /Волков О.І., Денисенко М. П., Гречан А. П. та ін.; За ред. проф. Волкова О. І., проф. Денисенка М.П. – К.: ВЦ «Професіонал», 2004. – 960 с.
4. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896 с.
5. Федулова Л., Пашута М. Розвиток національної інноваційної системи України // Економіка України. – 2005. – №4.– С. 35-47.
6. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України // Економіка України. – 2005. – №8. – С. 25-30.
7. European economies: top global competitiveness index, Euroabstracts, December 2006 Vol 44 – 6/2006
8. The Global Competitiveness Report 2010-2011.